

İDARE İLE HALK ARASINDAKİ MÜNASEBETLER

Kemal Galip BALKAR

İdare teşkilâtı amme hizmetlerini ifa maksadiyle kurulur. Toplu halde yaşayan insanların muhtaç oldukları bir takım hizmetler vardır ki bunları bu topluluk mensupları teker teker yapamazlar. Hattâ bunların, iktisat kaidelerinin tesiri altında cemiyet teşkilâtının müdahalesi olmadan yürüyebilir gibi görünenleri dahi bir tarafından âmme teşkilâtın el koymasından ihtiyaç gösterirler. Satıcıların kullandıkları tartı ve ölçü âletleri üzerinden âmme teşkilâtı mürakabesinin kaldırıldığını düşünürseniz, kilonun kaç grama düşeceğini hemen anlarsınız. Amme hizmetlerinin topluluk halinde yaşayan insanlara temin ettikleri faydaların değeri büyük olmakla beraber bu hizmetlerin ifası sırasında fertlere bir takım zararlar ika edildiği de her gün çeşitli misaller halinde gözlerimizin önündedir. Umuma fayda sağlamak için cereyan eden faaliyetlerin bir takım kimseleri zarara sokmasını bu iyiliğin bir fidyesi gibi tasavvur ve mütalâa edemeyiz. Umumun faydalandığı hareketlerin doğurduğu zararları da bu topluluğun tazmin etmesi muasır hukuk ve adalet telâkkisinin bir icabıdır. Bu noktada da kimsenin şüphe ve tereddüdü olmadığı herkesce bilinen bir keyfiyettir.

Böyle bir hizmet faaliyetinin ika ettiği zararın tazmini işi, esefle müşahede ediyoruz ki, her zaman idarenin hikmeti vücuduna uygun bir surette cereyan etmiyor. İka edilen zararın tazmini lâzım geldiğini bildiği halde zarar gören tarafından zararın tazmini lâzım geldiğine dair bir ilâm ibraz edilmeden idare tazmine yanaşmıyor. Bazı hallerde de vukua gelen zararın miktarında, kusurun karşılıklı, müşterek olup olmamasında uyuşma, uzlaşma imkânını selbeden aşırı talep karşısında kalınır. Fakat bu gibi istisnai haller dışında ika edilen zararın tazminini mahkeme kararı na tâlik etmekten, idare hiç bir şey kazanmaz; aksine olarak idare edileni idareden soğutur, bu sebeple zarar hasıl olur. Hele demokratik rejime sahip memleketlerde bu çeşit hareketler iktidarda bulunan partiye aleyhtar olanların sayısını çoğaltmak gibi iktidara zarar verecek siyasi neticeler de doğurur.

Bu satırları yazmaktan maksadımız, bütün idare teşkilâtının, hattâ bizzat Millî Savunma Bakanlığının istifade edebileceği - çünkü her zaman Millî Savunma Bakanlığında da bu gibi hareketler sâdır olduğunu müşahede ediyoruz - bir teşebbüsü hukuk umumi efkârına arz etmektir.

25.7.1957 tarihinde bir uçak kazası vukua gelmiştir. Bu kazada diğerleri meyanında üç şahıs zarara uğramıştır. Millî Savunma Bakanlığı bu uçak kazasından bu şahıslar için husule gelen zararın miktarını 91.200,— lira olarak tesbit etmiştir. Zarar görenler de bu miktarı kabul etmişler. Artık bu tazmin işini kazaî mercilerin hükmüne tâlik etmenin sebep ve hikmeti yoktur. Dâva açılırsa dâvacılar bir takım masraflara girecekler, uzun zaman beklemek zorunda kalacaklar, kaza mercii de lüzumsuz yere işgal edilmiş olacak.

İşi bu tatsız safhaya dökmekte idare için hiç bir menfaat olmadığını gören Millî Savunma Bakanlığı 4353 sayılı kanunun 31 inci maddesinden faydalanarak sulh yolu ile bu zararların ödenmesini düşünmüş ve bu hususta Danıştaya müracaat etmiştir.

Hâdisenin tafsilâtını ihtiva eden Devlet Şûrası Üçüncü Dairesinin E. 57/136, K. 57/127 sayılı ve ittifakla verilmiş kararı ile bunu tasvip eden Devlet Şûrası Umumi Heyetinin E. 57/2777, K. 57/949 sayılı kararını aynen kaydediyoruz :

25.7.1957 tarihinde Bursa'nın Ulu mahallesinde sukut eden jet uçağının husule getirmiş bulunduğu hasardan beheri 10.000,— liranın fevkinde olmak üzere 3 şahsa ödenecek 91.200,— liralık zararın sulhan tesviyesi hakkında mütalâa talebini mutazammın bulunan Millî Müdafaa Vekâletinin 8.11.1957 tarihli ve Hava İkmal Malzeme Komutanlığı 6806 - 5 - 57 numaralı yazısında aynen;

25 Temmuz 1957 tarihinde Bursa'nın Ulu mahallesine sukut etmiş bulunan, Hava Kuvvetlerine mensup 1176 No.lu F-84G tayyaresinin husule getirmiş bulunduğu hasar ve 106.000,— liralık bir meblâğın tediyesini mutazammın dosya ilişik olarak takdim kılınmıştır.

Tazminat talebinde bulunan dosyada isimleri yazılı 14 hasarzedenin mahallen tesbit kılınan zarar ziyan mazbatasındaki istihkaklarının ayrı ayrı olarak 10.000,— liranın altında olması itibariyle, ekte sunulan Maliye Vekâleti Hukuk Müşavirliği mütalâasına müsteniden tediyesi cihetine tevessül edilmiş olup, bu maksat için Bursa levazım âmirliği emrine ve say-

manlığına ilgili fasıldan cem'an (14.800,—) liralık bir ödenek tertip ve mahallen istihkak sahiplerine dağıtımda bulunmak üzere talimat verilmiştir.

Vekâletimizin ise mahallen tanzim kılınan mazbatanın şekline ve tahmin edilen miktarlara esas itibariyle bir itirazı mevcut olmayıp, işin mahkemeye intikal ettirilmesine mahal vermeden ihtilâfın sulhan hal ve tasfiyesi cihetine gidilmesi uygun mütalâa edilmekte olup, dosya ile takdim kılınan Maliye Vekâleti Baş Hukuk Müşavirliğinin mütalâaları da aynı merkezdedir. Tazminat talebinde bulunan 3 şahsın, alacak miktarlarının 10.000,— liranın fevkinde bulunması itibariyle 4353 sayılı kanunun 31 inci maddesi uyarınca dosyanın yüksek mütalâalarınıza sunulmasına lüzum hasıl olmuştur.

Eklice takdim kılınan dosyanın tetkikle cem'an (91.200,—) liranın tediyesi ile ihtilâfın sulhan hal ve tasfiyesi hususuna mütedair mütalâanın bildirilmesi ve dosyanın iadesi hususuna müsaâdelerini arz ederim.) denilmekte ve ilişiği dosya gönderilmiş bulunmaktadır.

Gereği konuşulup düşünüldü :

Millî Müdafaa Vekâletinin iş'arına ve dosyada mevcut bilirkişi raporu münderecatına nazaran kaza neticesi Halil Topaç'ın 17.200,—, Abdurrahman Erkut'un 29.000,—, Hüseyin 45.000,— liradan ibaret olmak cem'an 91.200,— lira zarara maruz kaldıkları anlaşılmıştır. İşbu zararların sulhen ödenmesinde menfaat mütalâa edildiğinden kendilerinden ibraname almak şartıyla 4353 sayılı kanunun 31 inci maddesi gereğince muamele yapılması hususundaki teklifin kabulüne 9.11.1957 tarihinde ittifakla karar verildi.

25.7.1957 tarihinde Bursa'nın Ulu Mahallesi düşen jet uçağının husule getirmiş bulunduğu hasardan beheri onbin liranın fevkinde olmak üzere üç şahsa olan 91.200 liralık zararın sulhan tasfiyesi hakkında 4353 sayılı kanunun 31 inci maddesi mucibince mütalâa talebini mutazammın bulunan Millî Müdafaa Vekâletinin 8.11.1957 tarih ve Hava İkmal Malzeme Kumandanlığı 6806-5/57 sayılı tezkeresi ve merbutu dosya üzerine 3 üncü Dairece müttehaz 9.11.1957 tarih ve 136/127 sayılı kararı havi ilişik mazbata; işin idarî dâva mevzuu olabilecek mevaddan bulunması hasebile Dâva Daireleri Reis ve Azalarının iştirak ettikleri Umumî Hey'et toplantısında okundu.

Gereği konuşulup düşünöldü :

Dayandığı mucip sebeplere binaen Daire kararı 11.11.1957 tarihinde ittifakla tasvip edildi.

Görölüyor ki bu usul ile hem idarenin ferde verdiği zarar sulh yolu ile yani tam kaza dâvası açılmasına lüzum kalmadan tazmin edilmekte ve böylece uzun süren mağduriyetlerin önüne geçmek imkânı hasıl olmakta, aynı zamanda kaza mercileri için yorucu bir külfet ortadan kalkmaktadır.

Bu sayede tasarruf edilen zaman öteki işlerin daha fazla incelenmesine harcanır, bu da idarenin daha dikkatli surette mürakabesine fırsat hazırlar.